

DİYARBAKIR / SİLVAN ATATÜRK EVİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Sahure YARIŞ*

GİRİŞ

Silvan İlçesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle Bölümü içinde, Diyarbakır İli'nin kuzeydoğusunda yer almaktadır. Yöre Güneydoğu Torosların güney eteklerindeki dağlık sahadan Mezopotamya düzlüklerine doğru uzanmaktadır. Diyarbakır'ın 80 km. kuzeydoğusunda (Alican, 2012, s. 11), Diyarbakır - Batman karayolu üzerinde olan ve deniz seviyesinden 825-850 metre yükseklikte bulunan Meyyâfârikîn (Silvan), Dicle'nin sol yakasında nehir boyunca uzanan ve 5 - 6 bin hektarlık alanı kaplayan Dicle'nin şerit ovalarından birinde, Silvan Ovası'nda yer almaktadır (Beysanoğlu, 1962, s. 14-15; Sayran, 2004, s. 511).

Silvan İlçesi, Diyarbakır Havzası'nın kuzeydoğu kesimini oluşturmaktadır (Harita 1). Sahanın jeolojik ve jeomorfolojik nitelikleri, bulunduğu bölgenin ve havzanın ana karakteriyle paralellik göstermektedir (Çevik, 2002, s. 41). İklimi genel olarak karasal bir step iklimi özelliği göstermektedir. Ancak sıcaklık ve yağış değerleri, özelliklerine bakıldığında, Akdeniz ve step iklimlerinin etkisi altında kalan bir geçiş iklimi özelliği görülmektedir (Alkan, 2013, s. 77).

İlçe, doğal ve beşerî özelliklerinden dolayı birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Silvan İlçesi'nin bugün belirlenen sınırları içerisinde en erken tarihli yerleşim yeri Hassuni Kaya yerleşimidir. İlçedeki kentsel yerleşime ilişkin arkeolojik veriler Neolitik Çağ'ı göstermektedir (Lafı, 2008, s. 45).

Asurlular tarafından kurulduğu düşünülen ve Diyarbakır ile ortak bir geçmişe sahip olan ilçe, Helenistik dönemin en büyük ve en önemli kentleri arasında yer almaktadır. Silvan, MÖ. 77 yılında üç yüz bin nüfusu ile imparatorluk başkentiydi. Bu kentte on iki Yunan kentinin halkı yaşamaktaydı (Özyılmaz- Savaş, 2021, s. 157).

* Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, cinarsahure@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-1789-7470

Belli bir birikimin ürünü olan geleneksel evler, bağlı olduğu yerleşim yerinin karakterini ortaya koyan, özgün önemli yapı birimleridir. Silvan geleneksel evleri bu özellikleri içinde barındıran, gelenek- görenekleri ve ekonomik yapıyı yansıtmaktadır. Genellikle iki katlı, bahçeli, avlulu olarak düzenlenmiş bu evlerin, ev sahibinin ekonomik gücüne göre arsa büyüklükleri değişebilir. Topoğrafya, malzeme, yapım tekniği, kültürel etkileşim, aile eve toplum yapısı gibi birçok etmenlerin yanında Türk İslam aile yapısında bu evlerin kuruluşunda etkili olmuştur.

Silvan Atatürk Evi, ilçenin genel ev mimarisinin özelliklerini taşımasının yanı sıra, süsleme özellikleri bakımından neoklasik üslubun etkilerini yansıtmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akan, B. (2019). Diyarbakır Silvan Gazi İlkokulu (Bedri Bey Konağı) Koruma Önerisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Alican, M. (2012). Bir Ortaçağ Şehri Olarak Meyyâfârikîn (Silvan), (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi.
- Alkan, A. (2013). Silvan İlçesi'nin Beşeri Ve İktisadi Coğrafyası, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi.
- Atatürk Evleri (2007). Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara: Dösimm Basımevi.
- Beysanoğlu, Ş. (1962). Diyarbakır Coğrafyası, İstanbul: Şehir Matbaası.
- Çevik, A. (2002). XI-XIII. Yüzyıllarda Diyâr-ı Bekr Bölgesi Tarihi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi.
- Dağtekin, E. – Oğuz, G. P. – Yıldırım, M. (2017). “Geleneksel Silvan Evlerinin Mimari Analizi”, Online Journal of Art and Design, V.5, I.3, 96-118.
- Demirtaş, M. (2008). “Silvan Kazâsı'nda Yerleşme ve Nüfus (XIX. Yüzyılın İkinci Yarısı)”, Atatürk Üniversitesi Tarih Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.38, Erzurum, 289-313.
- Diyarbakır Kültür Envanteri. (2009). Diyarbakır Valiliği İl Kültür Ve Turizm Yayını, C.2, Diyarbakır.
- Kaya, A. (2018). Tarihsel Sürec İçerisinde Silvan (Meyyafarikin) Şehrinin Gelişimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi.
- Lafı, E. (2008). “İlk Çağda Silvan”, Uluslararası Silvan Sempozyumu, Mardin: Artuklu Üniversitesi Yayınları, 39-47.
- Özyılmaz, H.- Savaş, S. (2021). “Silvan'da Konak Yaşamı ve Mimarisi”, Sultanlar Şehri Silvan Eğitim- Kültür- Medeniyet, (Editörler O. Bozan, M. Saylık, İ. Tavukçu, B. Kazan), Ankara: Sonçağ Akademi Yayınları, 157-176.
- Sayran, A. (2004). “Meyyâfârikîn”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.29, 511-512. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Yarış, Z. (2020). Diyarbakır Kültür Varlıkları Koruma Kurulu Silvan Atatürk Evi Sanat Tarihi Raporu.